

Valorificarea educației pentru sănătate la treapta învățământului primar

Nina Garștea, dr., conf. univ.

Summary

This article addresses the issue of health education at the primary school stage. It describes the objectives, functions, principles of health education and presented arguments on its capitalization in primary school.

În sistemul valorilor unei societăți, sănătatea este una din valorile vitale. Schopenhauer menționa faptul că sănătatea nu este numai o problemă individuală, ci privește tot atât de mult societatea în întregime. Dreptul la sănătate este unul fundamental, așa cum este și dreptul la educație. Sănătatea este și o condiție indispensabilă pentru toate celelalte activități umane, pentru nivele înalte de competență și performanță, pentru bucuria de a trăi, pentru sentimentul de bine și siguranță oferit celor pe care îi iubim. Granița dintre sănătate și boală nu este atât de clar conturată precum s-ar crede. Pentru a ajunge la o stare de sănătate optimă, este necesar să fim conștienți de factorii de risc și de cei de protecție; să avem informații corecte și cunoștințe adecvate despre acestea; să practicăm comportamentele sănătoase și să le evităm pe cele nocive; să ne cultivăm sentimentul responsabilității față de sănătatea proprie etc.

Educația pentru sănătate a devenit o prioritate pentru educația globală, lucru accentuat de organismele internaționale. La nivelul UNESCO se afirmă faptul că un program eficace de sănătate a educației, de igienă și nutriție oferă mai multe avantaje: răspunde unei nevoi contemporane de educație; crește eficacitatea altor tipuri de investiții în dezvoltarea copilului; oferă garanție unor rezultate școlare mai bune; permite o îmbunătățire a echității sociale, fiind o strategie rentabilă, menționează S. Cristea.

Fiind recunoscută ca problemă prioritară în Republica Moldova, educația pentru sănătate este confirmată și prin aprobarea *Programului Național de educație pentru sănătate a populației și promovare a stilului sănătos de viață* până în anul 2010, aprobarea *Strategiei Naționale „Educație pentru toți pentru anii 2004-2015”*, elaborată în conformitate cu deciziile, concluziile și recomandările formulate în *Cadrul de acțiuni de la Dacar* (2000). Planul de acțiuni *„Educație pentru toți pentru anii 2004-2008”* prevedea elaborarea materialelor informaționale în problemele de sănătate și implementarea lor în direcția de sănătate, îngrijire, educație și dezvoltare a elevilor de vîrstă școlară, elaborarea și realizarea programelor de educație pentru sănătate și promovare a sănătății [2, p.73-76].

G. Bucur, O. Popescu relevă faptul că la începutul mileniului trei, când viața individului a devenit infinit mai complicată decît altădată, a lăsa educația pentru sănătate la voia întâmplării ar fi o eroare de neiertat de către posteritate [1, p. 11]. Educația pentru sănătate în cadrul școlii este una dintre principalele modalități de comunicare și promovare a cunoștințelor corecte privind diverse aspecte ale sănătății, precum și de formare a atitudinilor și deprinderilor indispensabile unui comportament responsabil și sănătos, susține E. Macovei. Activitatea de educație pentru sănătate reprezintă un ansamblu complex de acțiune instructiv - educative, organizare rațional și sistemic integrate, orientate spre atingerea unui scop comun, profund uman [4, p.113].

Obiectivul de bază al educației pentru sănătate constă în formarea și dezvoltarea în rîndul populației, începînd de la vîrstele cele mai fragede, a unei concepții și a unui *comportament*

sanogenic, în scopul apărării, dezvoltării armonioase și fortificării organismului, adaptării lui la opera de ocrotire a sănătății populaționale.

În opinia savanților, *obiectivele educației pentru sănătate la treapta învățământului primar* pot fi: dezvoltarea componentelor comportamentului igienic realizat la vârsta preșcolară; formarea unor noi componente ale comportamentului igienic, sanogenetic, corespunzător vârstei și sarcinilor școlare; obținerea unor noțiuni și elemente ale motivației științifice necesare conștientizării acțiunilor; promovarea sănătății (igiena individuală, regimul igienic de viață – bugetul de timp, igiena alimentației, igiena în colectivitate, elemente de educație sexuală; îmbunătățirea indicatorilor stării de sănătate); formarea unui stil de viață sănătos în rîndul elevilor.

Interconținerea dintre educație și sănătate este fundamentată prin funcțiile majore ale educației pentru sănătate. *Funcția sanogenică* are ca scop optimizarea sănătății individuale și comunitare, pentru atingerea idealului de sănătate. *Funcția prevențională* vizează atingerea obiectivelor prevenției primare, secundare și terțiare. Potențialul de sănătate individuală îmbracă o arie largă de manifestări. Indiferent de configurația stării de sănătate, actul educațional interferează toate treptele stării de sănătate sau de boală. Din acest punct de vedere, sănătatea este privită ca o calitate a vieții, rezultantă a unui mod de viață sanogen, care reprezintă, în esența sa, un fapt de educație.

Eficiența educației pentru sănătate în școală, susține G. Văideanu, este condiționată și de respectarea principiilor specifice, și anume:

- *principiul priorității* vizează faptul că cu cât intervenția în „cariera sănătății” este mai timpurie, cu atât educația pentru sănătate va fi mai eficace;

- *principiul specificității și autorității* consideră că opinia celor cu autoritate legitimă este mai credibilă, mai cu seamă dacă aceștia constituie un exemplu grăitor de comportament sanogenic;

- *principiul integrării educației pentru sănătate în obiectivele politicii social-sanitare a statului* [6, p.98].

Educația pentru sănătate trebuie să înceapă la vârste mici, pentru că în această etapă se formează competențe care sunt relevante pentru activitățile ulterioare. Ea trebuie să urmărească:

- informarea elevilor din perspectiva dreptului la educație, la sănătate și respectarea valorilor umane;

- studierea consecințelor fizice, sociale, mintale pe care le are un stil de viață irțional;

- dezvoltarea capacităților de luare a unei decizii corecte în ceea ce privește propria sănătate și a celor din jur;

- formarea deprinderilor de a rezista tentației, presiunii și a unor abilități de viață sănătoasă.

Prin urmare, se conturează cele trei laturi ale educației pentru sănătate: *cognitivă, motivațională și comportamental-volițională* [5].

Studierea literaturii de specialitate ne-a permis să evidențiem mai multe argumente ce pot fi aduse în favoarea realizării educației pentru sănătate în cadrul unităților de învățământ:

- educația pentru sănătate vizează nu numai transmiterea către elevi a unui sistem informativ corect din punct de vedere științific, cât mai ales formarea unor comportamente individuale sănătoase, a unor atitudini ce corespund idealului educațional;

- școala este un loc ideal pentru difuzarea acestor cunoștințe în rîndul elevilor;

- unul dintre elementele esențiale pentru dezvoltarea impactului dorit este inițierea și realizarea programelor de educație pentru sănătate la vârste cât mai tinere. Asupra unei persoane deja formate, adulte, astfel de activități au întotdeauna un impact mai redus, decât acțiunile similare, realizate la vârste mai timpurii;

- școala reprezintă, în acelaș timp, o instituție cu mare autoritate morală, oferind cadrul educației formale, informale și nonformale, iar materiile de studiu oficiale din școli au implicit, la nivelul psihologic individual, o importanță mai mare decât subiectele nesusținute de acest for competent.

- Educația pentru sănătate poate fi realizată atât la orele de dirigenție, cât și la toate celelalte discipline din ciclul primar, prin prisma conținuturilor educaționale.

În concluzie, educația pentru sănătate este un proces complex în a cărui realizare sunt chemate să conlucreze instituții fundamentale: familia, școala, instituții guvernamentale, nonguvernamentale și întreaga comunitate, avînd drept țintă atât individul, cât și colectivitatea.

Realizarea la clasă a activităților de educație pentru sănătate, presupune din partea cadrelor didactice informare, tact, proiectarea și utilizarea în cadrul orelor de dirigenție a unor teme interesante și utile elevului de vîrstă școlară mică, prin selectarea și aplicarea strategiilor didactice eficiente pentru atingerea obiectivelor propuse.

Finalitatea educației pentru sănătate la treapta primară este, așa dar, culturalizarea igienico – sanitară a copiilor în vederea formării unui stil de existență și comportare igienică, a unui mod de viață sănătos, contribuind – prin perfecționarea sănătății fizice, afectiv – emoționale și mintal – spirituale – la dezvoltarea armonioasă a personalității și la integrarea socială a celor educați. În acest sens, educația pentru sănătate se plasează pe o direcție prospectivă, prin aceea că urmărește nu numai promovarea sănătății în prezent, ci pregătirea elevilor, sub raportul sănătății, de-a lungul întregii existențe, pentru a se putea adapta neîncetat permanentelor mutații, care au loc în viața modernă, pentru a fi înarmat împotriva agresiunilor biologice și emoționale ale mediului, care se ivesc în procesul evolutiv al civilizației moderne.

Bibliografie

1. Bucur G., Popescu O. Educația pentru sănătate în familie și școală. București: Ed. FIAT LUX, 2005.
2. Cărau S., Vlasov M., Starea sănătății copiilor din orașul Chișinău și unii factori ce o determină. Sănătatea în relație cu mediul. Chișinău, 2001.
3. Cristea S. Educația pentru sănătate. În: Didactica Pro... Revistă de teorie și practică educațională. 2005, nr.3, p.59-61.
4. Macovei E. Pedagogie. Teoria educației. Vol.I. București: Ed. Aramis, 2001.
5. Ovcerenco N., Gherman V., Untu V. Pedagogie. Chișinău: Ed. Reclama, 2007.
6. Vîideanu G. Pedagogie. Teoria educației. Iași: Ed. Universității "Al.I. Cuza", 1986.